ECLI:LV:AT:2025:1216.SKC088125.13.L
Lietas arhīva Nr. SKC-881/2025

Civillietu departaments

Latvijas Republikas Senāts

LĒMUMS

Rīgā 2025. gada 16. decembrī

Senāts šādā sastāvā: senators referents Gvido Ungurs, senatori Ināra Garda un Normunds Salenieks

rakstveida procesā izskatīja /Persona A/ blakus sūdzību par Zemgales apgabaltiesas 2025. gada 30. jūnija lēmumu, ar kuru grozīts Zemgales rajona tiesas tiesneša 2025. gada 16. aprīļa lēmums par atteikšanos pieņemt /Persona A/ prasības pieteikumu pret /Persona B/ par naudas līdzekļu piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] Zemgales rajona tiesā 2025. gada 1. aprīlī saņemts /Persona A/ prasības pieteikums, kurā, pamatojoties uz Civillikuma 1. un 2391. pantu, lūgts piedzīt no /Persona B/ 50 000 EUR.

[2] Ar Zemgales rajona tiesas tiesneša 2025. gada 16. aprīļa lēmumu /Persona A/ prasības pieteikumu atteikts pieņemt, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 132. panta pirmās daļas 2. punktu (*prasību cēlusi persona, kurai nav prasības tiesības*) un 5. punktu (*strīdā starp tām pašām pusēm, par to pašu priekšmetu un uz tā paša pamata ir likumīgā spēkā stājies tiesas spriedums)*.

Par minēto lēmumu /Persona A/ iesniedza blakus sūdzību.

[3] Ar Zemgales apgabaltiesas 2025. gada 30. jūnija lēmumu grozīts Zemgales rajona tiesas tiesneša 2025. gada 16. aprīļa lēmums, nosakot, ka /Persona A/ prasības pieteikumu atsakāms pieņemt, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 132. panta pirmās daļas 2. punktu, un /Persona A/ blakus sūdzība noraidīta.

Apelācijas instances tiesas lēmumā norādīti šādi motīvi.

[3.1] Saskaņā ar Civilprocesa likuma 128. panta otro daļu prasības pieteikumā jānorāda ne tikai prasības priekšmets un pieteiktais prasījums, bet arī apstākļi, ar kuriem prasītājs pamato savu prasījumu, un likums, uz kura prasība pamatota. Citiem vārdiem, prasības pieteikumā jānorāda prasības aktīvais pamats – prasītājam piederoša tiesība vai likumiska interese, kuras aizsardzība tiesā tiek lūgta, un pasīvais pamats – atbildētāja rīcība, ar ko aizskarta vai apstrīdēta prasītāja tiesība, vai tādi apstākļi, kuru dēļ prasītājam ir pamatots iemesls vērsties tiesā pret atbildētāju, lai aizsargātu savu likumisko interesi.

[3.2] /Persona A/ prasījumu pret /Persona B/ par 50 000 EUR piedziņu pamato ar Civillikuma 2391. pantu, kas paredzēts tikai izņēmuma gadījumiem, kad prasītājs nevar celt cita veida prasību sava mantas samazinājuma atprasīšanai. Prasītājam ir jāpierāda, ka iedzīvošanās notikusi uz viņa rēķina, un nav tiesiska pamata, kas attaisnotu atprasījuma priekšmeta atrašanos atbildētāja mantā (sk.*Senāta 2005. gada 20. aprīļa spriedumu lietā Nr. SKC-246/2005*).

Zemesgrāmatas ierakstos redzams, ka nekustamo īpašumu /Adrese A/, /Persona A/ 1997. gada 17. februārī pārdevusi /Persona C/. Ar Civillietu tiesu palātas 2006. gada 1. decembra spriedumu lietā Nr. C06079704 apmierināta /Persona B/ prasība pret /Persona A/ un /Persona C/, atzīstot par spēkā neesošu 2004. gada 3. martā starp /Persona A/ un /Persona C/ noslēgto atcēlējlīgumu par nekustamā īpašuma /Adrese A/, atpakaļpārdošanu un atzīstot īpašuma tiesību uz minēto īpašumu /Persona B/. Vēlāk /Persona B/ pārdevis šo īpašumu citai personai.

/Persona A/ prasības pieteikumā nav norādījusi uz viņai piederošu tiesību, kuras aizsardzību tiesā viņa lūdz, un /Persona B/ rīcību, ar ko aizskarta vai apstrīdēta viņas tiesība. /Persona A/ minētais, ka nekustamais īpašums četrus gadus vēlāk atsavināts par 72 000 EUR, neattiecas uz atprasījuma priekšmeta 50 000 EUR atrašanos /Persona B/ mantā.

Ievērojot, ka prasības pieteikumā nav norādīts nedz prasības pamats, nedz priekšmets, vien hronoloģiski uzskaitīti notikumi attiecībā uz nekustamo īpašumu /Adrese A/, pirmās instances tiesas tiesnesis pamatoti secināja, ka /Persona A/ nav prasījuma tiesību, jo nav aizskāruma. Līdz ar to Civilprocesa likuma 132. panta pirmās daļas 2. punkts piemērots pareizi.

[3.3] Savukārt Civilprocesa likuma 132. panta pirmās daļas 5. punkts konkrētajā gadījumā nav piemērojams. Šī norma ir piemērojama, ja vienlaikus izpildās visi trīs tajā minētie priekšnoteikumi. Pirmās instances tiesas tiesneša lēmumā nav nodibināts, ka strīds starp pusēm par to pašu priekšmetu un uz tā paša pamata ir jau izšķirts un spriedums stājies likumīgā spēkā.

[4] Par minēto lēmumu /Persona A/ iesniedza blakus sūdzību, kurā norādīti šādi argumenti.

[4.1] Abu tiesu instanču lēmumos prasība izspriesta pēc būtības, kas uzskatāms par likuma pārkāpumu. Civilprocesa likuma 129. panta otrās daļas 3. punktā norādītie dokumenti, kas pierāda apstākļus, uz kuriem prasījums pamatots, ir pievienoti, un tie ir izvērtējami lietas izskatīšanas gaitā pēc atbildētāja paskaidrojuma saņemšanas. Prasības pieteikumam pievienojamo dokumentu apjomu lietas ierosināšanas stadijā izvērtē pats prasītājs.

[4.2] Iesniegtajā prasības pieteikumā netiek lūgts atkārtoti piedzīt naudas summas, kas jau piespriestas izskatītajās citās lietās.

Motīvu daļa

[5] Senāts, izvērtējis blakus sūdzības argumentus un pārbaudījis pārējos lietas materiālus, atzīst, ka Zemgales rajona tiesas tiesneša 2025. gada 16. aprīļa lēmums un Zemgales apgabaltiesas 2025. gada 30. jūnija lēmums ir atceļami un jautājums par prasības pieteikuma pieņemšanu nododams jaunai izskatīšanai Zemgales rajona tiesā.

[6] Saskaņā ar Civilprocesa likuma 1. pantu katrai fiziskajai un juridiskajai personai ir tiesības uz savu aizskarto vai apstrīdēto civilo tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizsardzību tiesā.

Atteikšanās pieņemt prasības pieteikumu neļauj tā iesniedzējam saņemt tiesas spriedumu par patiesu vai šķietamu tiesību aizskārumu – atstāj personu bez tiesas aizsardzības, bez jurisdikcijas. Līdz ar to šādam lēmumam gan pēc formas, gan satura pievēršama īpaša vērība, lai izslēgtu Satversmes 92. pantā personai garantēto tiesību aizskārumu (sk. *Senāta 2021. gada 17. augusta lēmuma lietā Nr. SKC-804/2021, ECLI:LV:AT:2021:0817.SKC080421.14.L, 6. punktu*).

[7] Nav šaubu, ka jebkurai prasībai atbilstoši Civilprocesa likuma 1. pantam ir jābūt vērstai uz konkrētu tiesību vai interešu aizskāruma vai apstrīdējuma novēršanu (sk. *Senāta 2020. gada 16. janvāra sprieduma lietā Nr. SKC-36/2020, ECLI:LV:AT:2020:0116.C04148214.4.S, 10. punktu*).

Noskaidrojot, vai konkrētā gadījuma apstākļos personai ir prasības tiesība, tiesai (tiesnesim) jāizvērtē prasības pieteikumā norādītais prasības pamats kopsakarā ar prasības priekšmetu, pieteikto prasījumu un likumu, uz kura prasība pamatota.

Vienlaikus prasības tiesības esības noskaidrošana nevar tikt saistīta ar tiesas vērtējumu par lietas faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem tādā apjomā, no kura būtu iespējams izsecināt tiesas attieksmi pret prasības pamatotību vai nepamatotību. Civilprocesa likumā ir skaidri nošķirti gadījumi, kad jautājums izlemjams ar tiesas (tiesneša) lēmumu un kad taisāms spriedums. Civilprocesa likuma 229. panta pirmajā daļā noteikts, ka tiesas nolēmumu, ar kuru lieta netiek izspriesta pēc būtības, pieņem lēmuma veidā, savukārt minētā likuma 189. panta

pirmajā daļā noteikts, ka tiesas nolēmumu, ar kuru lietu izspriež pēc būtības, tiesa taisa sprieduma veidā. Prasības pamatotība ir izvērtējama lietas iztiesāšanas pēc būtības stadijā (sk. *Senāta 2021. gada 17. augusta lēmuma lietā Nr. SKC-804/2021, ECLI:LV:AT:2021:0817.SKC080421.14.L, 7. punktu*).

[7.1] Izvērtējot, vai personai piemīt Civilprocesa likuma 1. pantā paredzētās tiesības celt prasību tiesā, būtiska nozīme ir tam, vai strīds ir par tādām tiesībām vai pienākumu, kas saskaņā ar likumu ietilpst civiltiesību regulācijas jomā, un, vai iniciētās tiesvedības mērķis ir panākt tiesas aizsardzību reāli pastāvošam strīdam par civilām tiesībām (pienākumu). Tas, ka prasība pirmšķietami nav pamatota, neveido pamatu atteikumam pieņemt to izskatīšanai.

Konkrētajā gadījumā iesniegtā prasība ir pamatota ar Civillikuma 2391. pantu, kas paredz: „nevienam nav tiesības netaisni iedzīvoties otram par ļaunu un uz tā rēķinu. Kas no tam cietis zaudējumu, tas var prasīt, lai atdod viņam to, ar ko un par cik otrs iedzīvojies".

No minētās tiesību normas izriet, ka zaudējumi un to atlīdzība, kas prasības pieteikuma iesniedzējas ieskatā viņai ir radīti sakarā ar atbildētāja statusā norādītās personas rīcību, netaisni iedzīvojoties, ir ar Civillikumu noregulētie tiesību institūti, kas tostarp paredz gan zaudējumu cietēja tiesības, gan zaudējumu nodarītāja pienākumus.

Līdz ar to nevar būt šaubas, ka personai piemīt Civilprocesa likuma 1. pantā paredzētās prasības celšanas tiesības gadījumā, ja persona vēršas tiesā, lai piedzītu zaudējumus, kas tai, iespējams, radīti citas personas īstenotas netaisnas iedzīvošanās dēļ.

[7.2] Abu instanču tiesas no prasības pieteikumā un lietā pievienotajos dokumentos minētā nav identificējušas iesniedzējas tiesību aizskārumu, faktiski jau pēc būtības vērtējot, vai norādītie apstākļi atbilst tiesību normā noteiktajiem priekšnoteikumiem, kādi izvirzīti prasībai uz netaisnas iedzīvošanās pamata, kā arī ņemot vērā iepriekšējās tiesvedības, kuru risinājumu, tiesu ieskatā, iesniedzēja ir lūgusi pārskatīt.

[7.3] Civilprocesa likuma 128. panta otrā daļa nosaka prasības pieteikuma saturu, tostarp, ka tajā ir norādāms prasības priekšmets, kā arī apstākļi, ar kuriem prasījums pamatots, un pierādījumi, kas tos apstiprina. Gadījumā, ja prasības pieteikumā nav ietverta informācija atbilstoši Civilprocesa likuma 128. panta otrajai daļai, tiesnesis pieņem lēmumu atstāt prasības pieteikumu bez virzības, nosakot termiņu trūkumu novēršanai, kā to paredz Civilprocesa likuma 133. panta pirmās daļas 1. punkts un otrā daļa.

Tādējādi, ja tiesas (tiesneša) ieskatā prasības pieteikumā nav norādīts prasības priekšmets, kā arī apstākļi, ar kuriem prasījums pamatots, un pierādījumi, kas tos apstiprina, proti, tiesai nav bijis saprotams prasītājas minētais tiesību aizskārums un tā pamatojums, tad konkrētais prasības pieteikums bija atstājams bez virzības.

Prasības pieteikuma neatbilstība Civilprocesa likuma 128. panta otrajā daļā noteiktajam saturam neveido pamatu atteikumam pieņemt prasības pieteikumu saskaņā ar šā likuma 132. panta pirmās daļas 2. punktu. Proti, trūkumi prasības pieteikuma saturā ir novēršami noteiktā termiņā, bet šādas nepilnības nevar liegt piekļuvi tiesai.

Prasības pieteikuma iesniedzējai ir tiesības saņemt tiesas aizsardzību neatkarīgi no tā, cik dibināts ir celtās prasības pamats. Tas, vai šāda prasība ir pamatota pēc būtības, tostarp, vai /Persona A/ norādīto /Persona B/ rīcību var kvalificēt kā netaisnu iedzīvošanos Civillikuma izpratnē un vai /Persona A/ ar to ir nodarīti zaudējumi, izvērtējams, izskatot lietu pēc būtības.

Apsverot apelācijas instances tiesas lēmumā minētos motīvus, Senāts piekrīt blakus sūdzības iesniedzējai, ka tiesa prasības pieteikuma pieņemšanas stadijā ir pievērsusies prasības pamatotības un prasības pieteikuma iesniedzējas iespējamā tiesību aizskāruma izvērtēšanai pēc būtības, kas, kā jau iepriekš minēts, nav pieļaujams.

[8] Apkopojot minētos apsvērumus, secināms, ka abās tiesu instancēs /Persona A/ iesniegto prasības pieteikumu atteikts pieņemt kļūdaini. Faktiski lēmumos paustais atteikuma pamatojums pēc būtības atbilst likumā noteiktajam gadījumam, kad prasības pieteikums atstājams bez virzības. Turklāt iesniegtajā prasības pieteikumā ietvertais prasījums ir pārsteidzīgi izvērtēts pēc būtības un saistīts ar citās tiesvedībās nospriesto rezultātu. Tādējādi ir pieļauts procesuālo tiesību normu pārkāpums, kas, ievērojot procesuālās ekonomijas un lietderības apsvērumus, ir pamats pārsūdzētā lēmuma un pirmās instances tiesas tiesneša lēmuma atcelšanai un jautājuma nodošanai jaunai izskatīšanai pirmās instances tiesā.

[9] Atceļot lēmumu, saskaņā ar Civilprocesa likuma 444.[1]panta otro daļu /Persona A/ atmaksājama drošības nauda 80 EUR.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 448. panta pirmās daļas 2. punktu, Senāts

nolēma

atcelt Zemgales rajona tiesas tiesneša 2025. gada 16. aprīļa lēmumu un Zemgales apgabaltiesas 2025. gada 30. jūnija lēmumu un nodot jautājumu par /Persona A/ prasības pieteikuma pieņemšanu jaunai izskatīšanai Zemgales rajona tiesā;

atmaksāt /Persona A/ drošības naudu 80 EUR (astoņdesmit*euro*).

Lēmums nav pārsūdzams.

Senators G. Ungurs Senatore I. Garda Senators N. Salenieks